

A Ballagi-féle gyűjtemény.

— Tizenkétezer magyar röpiratról. —

Budapest, július 27.

(Saját tudósítónktól.) Budapest székesfőváros könyvtárában a mai napon komoly jelentőségű kulturális munka kezdődött. A könyvtár vezetősége ugyanis elrendelte az ezrekre menő Ballagi-féle röpirat-gyűjtemény rendezését, feldolgozását és katalogizálását s a nagyszabású munkálat befejezésével ennek az egész országban egyetlen ilyen gyűjteménynek a közönség részére való megnyitását. A Ballagi-féle gazdag és majdnem egészen teljes röpiratgyűjtemény magában foglalja a Magyarországon megjelent összes röpiratokat, politikai, egyházi pamfleteket, alkalmi brozsürákat 1761-től kezdve 1910-ig, vagyis a gyűjtő, dr. Ballagi Géza volt jogakadémiai tanár és orsz. képviselő haláláig. Ebben a kollekcióban együtt van mind az, amit a „röpülő levelek“ divatja óta ebben az irodalmi műfajban két század alatt a magyar könyvsajtó és a társadalmi agitáció produkált. Mikor Ballagi Géza meghalt, a Fővárosi Könyvtár igazgatósága és a székesfőváros közművelődési osztálya dr. Szabó Ervin és dr. Wildner Ödön utján kérdést intézett az özvegyhez, hogy nem volna-e hajlandó a nagybecsű gyűjteményt közművelődési rendeltetésének szakszerű és országos érdekű biztosítása végett a Fővárosi Könyvtárnak eladni. A gyűjteményre ekkor Lantos Adolf fővárosi könyvkereskedő és a képviselőház könyvtára részéről Berzeviczy Albert akkori elnök és dr. Fülöp Áron főkönyvtáros alkudoztak, Lantos azonban visszalépett a főváros javára az alkutól, a képviselőház pedig, bár első ajánlatra ötezer koronával többet ígért, nem tudta a gyűjteményt megszerezni, mivel az özvegy nagyobb garanciát látott a főváros szándékában arra, hogy a gyűjtemény a buvárkodás számára kulturális rendeltetésének megfelelő intenciók szerint érvényesülhet. A vétel ekkor megtörtént s a Fővárosi Könyvtár potom áron, tizenötezer koronáért a röpirattömeg birtokába jutott. Az özvegynek mindössze az volt a kikötése, hogy az új könyvtár felépülése után a röpiratok, mint Ballagi-féle gyűjtemény külön kezeltessenek s az 1910-ben megszakadt évtől rendszeresen pótoltassanak. A mostani könyvtárépület nyomoruságos mizériái miatt a gyűjtemény feldolgozásának minduntalan útját állotta az a körülmény, hogy a hatalmas nyomtatványtömeget nem lehetett sehol elhelyezni s a kutatások számára sem lehetett s maig sem lehet a rendkívül érdekes könyvtárat hozzáférhetővé tenni, mivel a meglévő anyag elhelyezésére sincsenek elegendő helyiségek. A munkálatok azért megkezdődtek, hogy mikor a könyvtár átköltözik Tisza Kálmán-téri új palotájába, a közönség ezt az osztályt is mindjárt használhassa. Ballagi Géza röpiratairól a könyvtár helyettes igazgatója, dr. Madzsar József különben a következőkben informált:

— A Fővárosi Könyvtár 1911-ben vette át Ballagi Géza özvegyétől 15,000 koronáért a gyűjteményt. Az egésznek körülbelül a fele kötetekben van, mintegy négyszáz kötetben, a másik fele ládáokban hever és ez még egészen rendezetlen. Negyvenöt tokban cédula-katalógus és egy külön kötetben évszámszerűleg és az ismeretlen szerzői röpiratok jegyzékével kiegészített általános katalógust kaptunk, ezek alkotják összességükben Ballagi gyűjteményét, melynél teljesebb és összefüggő hasonló gyűjtemény nemcsak Magyarországon, hanem a külföldön sem található. A könyvtárépület kezdetleges volta okozta, hogy eddig sem tudtuk a közönség számára publikálni a röpiratokat, ámbar az átvétel óta annak kiegészítését és az újabb évfolyamok beállítását rendszeresen folytatjuk.

A gyűjtemény tizenkét-tizennégyezer politikai, egyházi, társadalmi és kulturális történelmi röpiratot tartalmaz s az évszámm nélküli anyaggal kezdődik. Ezután következik 1761-ből mint a legrégebb, gróf Illésházy B. János 1764-ből Kollár „De originibus et usu per-

petuo“ stb. című, Benczur József „Ungaria semper libera“, 1768-ból gróf Zichy Károly „Ungarns Verwandlung“ című röpirata. 1771-ből való a gyűjtemény első magyar nyelvű füzete, mely Szent István jobb kezéről szól. A forradalmi hangulatu 1790-iki esztendőt 177, az 1791-ikit 52 röpirat képviseli. Innen kezdve minél mozgalmasabb egy-egy év politikája, annál nagyobb tömegben rajzanak a brozsürák körülötte. 1848-ban 142, az alkotmányos évek kezdetén 1861-ben 225, 1867-ben 117, a következőben 164, 1896-ban pedig, báró Bánffy Dezső kormánya alatt 309 volt az évi termék. Ennél nagyobb számú irodalmat sem a darabont korszak, sem a koalíció, sem a munkapárti török uralom nem produkált. Az ország kulturájáért folytatott küzdelmeknek a harcéri tudósításai és rikoltó trombitái ezek a röpiratok, melyek pusztá meglételükkel kulturát jelentenek, közgyűjtemény számára pedig azt a kedvező lehetőséget, hogy a kutatás érdekeit fokozottabb mértékben szolgálhassa.